

Факультет фізичного виховання і спорту

Кафедра медико-біологічних основ фізичного виховання та фізичної реабілітації

СУЛИМА А.С.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

Заборонено

- Проводити та користуватися свічками, запальничками, ліхтариками та іншими протекційними засобами.
- Включати та користуватися будь-якими електроприладами за відсутності дорослих.
- Наводити й розбирати самостійно електроприлади.
- Відключити електроприлади в класі, в школі.

Що робити у разі виникнення пожежі!

- негайно повідомити про пожежу по телефону **101**
- Вивокнути електроприлади з мережі.
- Повідомити директора, вчителя про пожежу.
- Негайно покинути приміщення нахил разом з учнем разом з планом евакуації.

101

500x100мм

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ НА ДОРОГАХ

Важливі правила

- Переходити дорогу на зелений сигнал світлофора, тільки на червоному і жовтому сигналі світлофора перебігати дорогу не можна.
- Переходити дорогу завжди сповільно, а доїждючи до крайньої лінії - вгамувати.
- Ніколи не вийти на дорогу і не виходити на її торець.
- Акуратно виходити об'їздити сідло або на пішохідному переході.
- Тримати обидві сторони або на пішохідному переході.

102 **103**

500x100мм

ЕЛЕКТРО-БЕЗПЕКА

Увага!

- Не можна включати електроприлади без дозволу дорослих і в їх відсутність.
- Якщо ти винна виставити розетку, одразу повідом про це дорослих!
- Ніколи не відраць до обриваних проводів, повітряних ліній дорослих!
- Трансформатори бликати не можна. Обережні й стримані!

- Якщо кітучу який татю, не вставляй електроприлади, покинь привітання.
- Не торкайся вологими руками до включених електроприладів.
- Ніколи не можна тягнути електричний шнур, включений в розетку.

500x100мм

УДК 378.016:614(072)
М 54

Методика навчання безпеки життєдіяльності : методичні рекомендації до проведення практичних занять / Укладач А.С.Сулима. Вінниця, 2019. 29с. (1,3 др. арк.)

Укладач: Сулима А.С. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, старший викладач кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Рецензенти: Сальникова С.В. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, завідувач кафедри фізичного виховання та спорту Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Рогач В.В. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

У методичних рекомендаціях подано навчально-методичні матеріали для практичних занять із навчальної дисципліни «Методика навчання безпеки життєдіяльності». Дані рекомендації містять запитання для контролю знань студентів, практичні й творчі завдання, ситуаційні задачі, які підібрано відповідно до вимог навчальної програми дисципліни з метою забезпечення високого рівня сформованості знань, умінь і навичок для студентів ступеня вищої освіти бакалавр освітньої програми Середня освіта. Здоров'я людини спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини). У кінці до кожного практичного заняття подано список літератури, яка допоможе у підготовці до виконання практичних і творчих завдань.

Методичні рекомендації обговорено й рекомендовано до друку на засіданні кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації (протокол № 2 від «_11_» _вересня_ 2019 р.)

Ухвалено науково-методичною радою факультету фізичного виховання і спорту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 2 від «02» жовтня 2019р.)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Підготовка студентів до практичних занять з «Методики навчання безпеки життєдіяльності».....	6
Практичне заняття №1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності.	7
Практичне заняття №2. Середовище життєдіяльності людини, його характеристика.....	8
Практичні заняття №3-4. Ризик як оцінка небезпеки.....	9
Практичні заняття №5-7. Небезпеки природного, техногенного походження та безпека в умовах надзвичайних ситуацій.....	10
Практичні заняття №8-10. Небезпеки соціального походження.....	15
Практичні заняття №11-12. Побутовий травматизм.....	18
Практичні заняття №13-14. Хімічні небезпеки.....	19
Практичне заняття №15. Біологічні небезпеки.....	20
Практичне заняття №16. Психофізіологічні фактори небезпек.....	21
Практичні заняття №17-18. Електробезпека. Пожежна безпека.....	22
Практичні заняття №19-20. Захист населення у надзвичайних ситуаціях і ліквідація їх наслідків.....	23
Практичні заняття № 21-22. Формування культури безпеки життєдіяльності молодших школярів, студентів і майбутніх учителів	24
Шкала оцінювання	26

ВСТУП

У методичних рекомендаціях подано навчально-методичні матеріали для практичних занять із навчальної дисципліни «Методика навчання безпеки життєдіяльності».

У методичних рекомендаціях знаходимо запитання для контролю знань студентів, практичні й творчі завдання, які підібрали відповідно до вимог навчальної програми з метою забезпечення високого рівня сформованості знань, умінь і навичок з «Методики навчання безпеки життєдіяльності» для студентів ступеня вищої освіти бакалавр освітньої програми Середня освіта. Здоров'я людини спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини).

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика навчання безпеки життєдіяльності» є забезпечення студентів знаннями про загальні закономірності виникнення та розвитку небезпек і надзвичайних ситуацій, можливий вплив на життя і здоров'я людини й сформувані необхідні уміння й навички їх ліквідації та захисту населення; засвоєння студентами організаційно-правових, медико-біологічних і гігієнічних основ безпеки життєдіяльності; надання студентам вищого педагогічного навчального закладу системи професійних знань, необхідних для викладання основ безпеки життєдіяльності у школі.

Основними завданням вивчення дисципліни «Методика навчання безпеки життєдіяльності» є:

- сформувані вміння аналізувати зміст шкільного курсу основ безпеки життєдіяльності, професійно-педагогічних умінь майбутніх вчителів;
- оволодіти формами організації навчально-виховної роботи з основ безпеки життєдіяльності у школі;
- вивчити принципи, методи та засоби навчання основ безпеки життєдіяльності;
- ознайомити майбутніх вчителів із нормативно-правовою базою щодо прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях, а також розвинути навички розпізнавати вид, визначати просторові та часові координати, величину й імовірність прояву небезпек й прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних і шкідливих факторів на організм людини;
- озброїти студентів знаннями щодо використання у практичній діяльності соціально-економічних, природоохоронних, медико-біологічних заходів, спрямованих на забезпечення безпечних умов існування людини в сучасному суспільстві й формувати у студентів навички приймати адекватні рішення в разі виникнення надзвичайних ситуацій та виконувати дії спрямовані на їх ліквідацію;
- створювати умови для формування у студентів гуманної позиції в розумінні мети, завдань власної педагогічної діяльності;
- розвивати у майбутніх вчителів уявлення щодо застосування засобів захисту від дії небезпечних та вражаючих факторів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання безпеки життєдіяльності» студент повинен **знати й уміти**:

- уміти вести здоровий спосіб життя, фізично самовдосконалюватися та спонукати дітей та молодь до ведення здорового способу життя;
- уміти спілкуватися рідною мовою у професійному середовищі, готувати публічні виступи з низки галузевих питань, представляти державною мовою результати наукової роботи письмово та усно з використанням сучасних технологій, вербальної комунікації та адекватних форм ведення дискусій і дебатів;
- проявляти безпечну поведінку в різних ситуаціях життєдіяльності та виконання професійних функцій;
- знати основи патології, впливи природних чинників на здоров'я людини;
- знати основні принципи функціонування екосистем, правила природокористування та охорони навколишнього середовища під час експлуатації спортивних споруд та проведення спортивно-масових заходів;
- демонструвати уміння ефективно проводити професійну діяльність, застосовуючи сучасні науково-доказові дані;
- уміти надавати долікарську допомогу під час зовнішньої та внутрішньої кровотеч, при травмах опорно-рухового апарату, при невідкладних станах фізіологічних систем внутрішніх органів;
- уміти добирати альтернативні методи навчання, педагогічного оцінювання, тестування, моніторингу якості освіти, бути здатним до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З «МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань (за визначенням Вікіпедія).

У ході практичних занять відбувається активізація пізнавальної діяльності студентів, формування творчого мислення, уяви, творчих здібностей, уміння висловлювати й відстоювати власні думки, аргументувати висновки на основі наукових фактів тощо.

Серед методів навчання студентів особливе місце займають словесні (лекції, діалог, дискусії, пояснення, розповідь) та практичні, заохочується активність студентів, підбиваються підсумки, оцінюється діяльність студентів.

Для ефективної реалізації мети кожного практичного заняття варто забезпечувати оптимальні умови для спілкування між викладачем і студентом на засадах демократизму й толерантності, вільне висловлювання власних думок студентів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

ТЕМА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Мета: формування у студентів розуміння мети, завдань курсу «Основи безпеки життєдіяльності»; формування знань щодо значення курсу «Основи безпеки життєдіяльності» для школярів; розвивати пам'ять, творче мислення, уяву.

Питання для контролю знань:

1. Безпека життєдіяльності – це наука про....
2. Як Ви розумієте термін «життєдіяльність»?
3. Дайте визначення поняттю «безпека».
4. Що або хто становить правову основу у сфері національної безпеки України?
5. Хто є об'єктами національної безпеки?

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ:

- 1) Заслухати доповідь на наступні теми:
 - ❖ «Національна безпека України»;
 - ❖ «Соціальна безпека»;
 - ❖ «Економічна безпека»;
 - ❖ «Інформаційна безпека»;
 - ❖ «Колективна безпека».

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П.*(2007) Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод посібник. Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В.140 с.
2. *Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С.*(2000) Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. К.: Фенікс. 896 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.*(2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред . Є . П . Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. – 344 с.
4. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.*(2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. - Кам.-Под. 144 с.
5. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., та ін.*(2003) Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. Кам'янець-Подільський: "Медобори". 304с.
6. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. - Вип. 60. - Серія: Пед науки - Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.

7. Ярошевська В.М. (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. - К.: ВД "Професіонал". - 560 с.
8. Ярошевська В.М. та ін. (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К. : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №2

Тема: СЕРЕДОВИЩЕ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ, ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА

Мета: ознайомити студентів із середовищем життєдіяльності людини, людина як елемент системи «людина-середовище», поглибити й розширити знання студентів щодо психологічних і соціальних основ забезпечення безпеки людини, розвиток творчих здібностей студентів.

Питання для контролю знань:

1. Дайте визначення поняттю «навколишнє природне середовище».
2. Із скількох компонентів складається життєве середовище людини? Коротко охарактеризуйте їх.
3. На прикладі поясніть взаємозв'язок усіх сфер суспільного життя людини.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ:

1. Доповідь на тему «Центральна нервова система та її роль у забезпеченні безпеки життєдіяльності людини».
2. Доповідь на тему «Типові моделі психологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій».
3. Характеристика Закону України від 24.02.1994 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/ru/26935:9122/sp?sp=:wide:max100&lang=uk>

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П. (2007) Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод посібник. Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В. 140 с.
2. Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С. (2000) Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. К.: Фенікс. 896 с.
3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П. Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.

4. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., та ін.*(2003) Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. Кам'янець-Подільський: "Медобори". 304с.
5. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки. Кіровоград: КДПУ ім. В.Винниченка. Ч.2. С.145-152.
6. *Ярошевська В.М.* (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД «Професіонал». 560 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3-4

Тема: РИЗИК ЯК ОЦІНКА НЕБЕЗПЕКИ

Мета: закріпити набуті теоретичні знання щодо загальної оцінки та характеристики небезпек, навчити студентів прогнозувати небезпеки й захист від них, поглибити знання щодо напрямків забезпечення безпечної діяльності, виховання інтересу студентів до обраної професії.

Питання для контролю знань:

1. Дайте визначення поняттю «ризик».
2. Суть ідеї концепції «*допустимого ризику*» полягає у...
3. Дайте визначення поняттю «шкідливий фактор».
4. Дайте визначення поняттю «джерела небезпек».
5. Дайте визначення поняттю «катастрофа».
6. Назвіть чотири методичні підходи до визначення ступеня ризику.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Взяти участь у дискусії на тему «Яка безпека є достатньою?».
- 2) Взяти участь у дискусії «Різниця між поняттями «ризик» і «небезпека»».
- 3) Доповідь на тему «Рівні ймовірності небезпеки».
- 4) Доповідь на тему «Фактори небезпек».
- 5) Взяти участь у дискусії на тему «Причини ризикованої поведінки людини».

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П.* (2007) Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод посібник. Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В.140 с.
2. *Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С.*(2000) Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. К.: Фенікс. 896 с.

3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
4. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.(2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
5. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., та ін.(2003) Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. Кам'янець-Подільський: «Медобори». 304с.
6. Царенко І.Л., Величко С.П. (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки Кіровоград: КДПУ ім. В.Винниченка. Ч.2. С.145-152.
7. Ярошевська В.М. та ін.(2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К . : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №5-7

Тема: НЕБЕЗПЕКИ ПРИРОДНОГО, ТЕХНОГЕННОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА БЕЗПЕКА В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Мета: перевірити рівень знань студентів про небезпеки техногенного й природного походження та навичок застосування алгоритму дій при їх виникненні; розглянути приклади та дії під час надзвичайних ситуацій, виховувати інтерес до обраної професії.

Питання для контролю знань:

1. Дайте визначення поняттю «стихійні лиха».
2. До абіотичних небезпек відносять....
3. До біотичних небезпек відносять ...

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Прослухати доповіді на наступні теми:
 - ❖ «Небезпеки, пов'язані з електричним струмом»
 - ❖ «Небезпеки, пов'язані з хімічними речовинами»
 - ❖ «Небезпеки, пов'язані з дорожньо-транспортним рухом»
 - ❖ «Небезпеки, пов'язані з газопровідною та водопровідною мережами»
 - ❖ «Небезпеки в умовах надзвичайних ситуацій»
- 2) Розв'язати задачі:

ЗАДАЧА 1

Під час польоту на літаку раптом виникла небезпечна ситуація. Опишіть першочергові дії й зазначте безпечне положення тіла, яке варто прийняти під час посадки.

ЗАДАЧА 2

Взимку Ви вирушили на гірськолижний курорт у Буковель. З'їжджаючи з гори, Ви раптом помітили сходження лавини. Опишіть свої дії.

ЗАДАЧА 3

Ви переходите перехрестя без світлофора, до якого рухається автомобіль. Які дії варто виконати у даній ситуації?

ЗАДАЧА 4

За даними МНС України, основними причинами трагедій на воді є вживання спиртних напоїв, неправильне поводження дітей на воді та забруднення територій пляжів і водойм. Продумайте й озвучте вимоги до місць масового відпочинку та правила безпечної поведінки на воді.

ЗАДАЧА 5

Зайшовши в під'їзд власного будинку, Ви відчули запах газу. Подумайте й скажіть, що може бути причинами витоку газу. Складіть алгоритм власних дій у даній ситуації.

ЗАДАЧА 6

Сталася аварія на залізниці. на залізничних коліях зіткнулися два потяга. Складіть алгоритм евакуації пасажирів.

ЗАДАЧА 7

Дівчина користується несправним феном у ванній кімнаті, у якій досить високий рівень вологості. Які наслідки можливі від даної ситуації? Як можна цього запобігти?

ЗАДАЧА 8

Бабуся варить суп на кухні на великому вогні. Каструля щільно закрита кришкою. Що відбудеться, якщо борщ переллється через краї каструлі та які наслідки можливі в цій ситуації?

ЗАДАЧА 9

Узимку власник автомобіля порався в гаражі й сів погрітися в машину з увімкненим мотором. Які наслідки можливі в даній ситуації? Як їх можна уникнути?

ЗАДАЧА 10

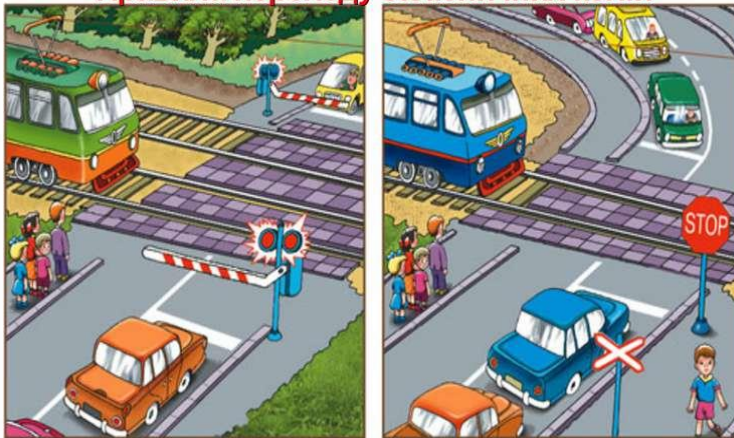
Мама вирішила почистити ванну кімнату порошком, який містить кислоту. Раптом упаковка падає на підлогу. Порошок потрапляє на шкіру. Які подальші дії?

3) Розгляньте ілюстрації й знайдіть порушення правил безпеки.

Який небезпеку наражаються діти, які грають у бадмінтон, у волейбол?

Рис. 1.

Правила переходу залізничних колій

Перерахуйте можливі небезпеки для пішоходів на залізничному переїзді

Рис. 2.

Рис. 3.

Рис. 4.

Рис. 5

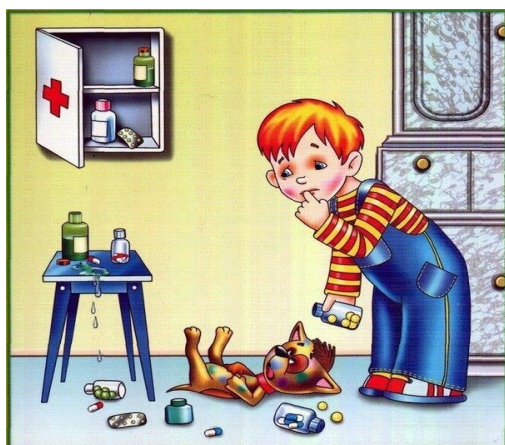

Рис. 6

Рис. 7

Рис. 8

Рис. 9

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П. (2007) Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод посібник. Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В.140 с.
2. Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С.(2000) Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. К.: Фенікс. 896 с.
3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред . Є.П. Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
4. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.(2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
5. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., та ін.(2003) Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. Кам'янець-Подільський: «Медобори». 304с.
6. Царенко І.Л., Величко С.П. (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки Кіровоград: КДПУ ім.. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.

7. Ярошевська В.М. та ін.(2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К . : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №8-10

Тема: НЕБЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Мета: розширити та поглибити знання студентів щодо небезпек соціально-політичного походження, сформувати навички побудови моделі поведінки в небезпечних ситуаціях соціального походження з використанням нормативно-правових документів, розвивати уміння, навички розумової праці, творчого мислення, уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань.

Питання для контролю знань:

1. Соціальні небезпеки виникають у разі...
2. Дайте визначення поняттю «соціально-політичне середовище».
3. Як Ви розумієте слово «розбій»?
4. Як Ви розумієте поняття «соціально-психологічні небезпеки»? Наведіть приклади.
5. Поясніть термін «інформаційна війна».

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Взяти участь у дискусіях на наступні теми:
 - Чи правда, що слабоалкогольні напої – крок до алкоголізму?
 - Причини суїциду в Україні.
 - Мобільні телефони – небезпека або необхідність.
 - Самогубство, причини.
 - Фактори ризику в урбанізованому середовищі.
 - Тероризм як системна загроза суспільству.
 - Біологічно активні добавки - за і проти.
 - Торгівля людьми – найбільша проблема людства.
 - Ознаки поштового тероризму.
 - Політичні конфлікти в Україні: причини виникнення та способи розв'язання.
 - Політико-правове виховання молоді як засіб запобігання політичним конфліктам
- 2) Сформулюйте правила поведінки на темній вулиці.
- 3) Сформулюйте правила поведінки у людних місцях.
- 4) Розв'яжіть ситуаційні задачі.

ЗАДАЧА 1.

Івану 13 років. Мама поїхала за кордон на роботу й через деякий час зникла. Батько п'є, не має постійної роботи, періодично працює у фермера. У цього ж фермера працює і Іван. Гроші за роботу хлопчика отримував папа. Школувосени та весною підліток не відвідує, тому що на фермі багато роботи, а взимку нічого одягнути.

1. Чи є дана ситуація порушенням прав дитини? Яких?
2. Яку відповідальність несе батько, а яку фермер?
3. Як потрібно діяти дитині в цій ситуації? Які вона має права згідно законодавства України?
4. Які умови роботодавець має забезпечити підлітку, беручи його на роботу?

ЗАДАЧА 2

Шестеро молодших школярів потрапили до реанімації. Вийшовши зі школи, вони потрапили у нібито безневинну хмаринку пилу, що виявився сльозоточивим газом з балончика. Це, заради забави, зробив дев'ятикласник Михайло. Балончик він поцупив у мами з сумки. Газом він ні в кого спеціально не цілився, а просто хотів випробувати новинку.

1. Що потрібно робити, коли в очі бризнули газом з балончика?
2. Яку відповідальність у цьому випадку несе учень та його батьки?
3. Із якого віку за законом дозволяється користуватися газовим балончиком?
4. Якою, на вашу думку, має бути реакція директора школи?

ЗАДАЧА 3

Назар і Оріся вирішили одружитися відразу після закінчення школи. На першому курсі університету, через п'ять місяців після офіційної реєстрації шлюбу, у них народилась донька Оксанка. Однак життя молодих не склалось. Назар часто запитував у Орісі, чи це його донька, підвищував голос, навіть одного разу вдарив. Оріся плакала, нервувала, у неї зникло молоко. Ольга часто хворіла, була блідою і худенькою. Через дев'ять місяців Назар вирішив розірвати шлюб.

1. Чи забезпечені нормальні психологічні умови дружині й дочці?
2. Чи ця ситуація порушує права дитини, людини?
3. Які права має жінка в Україні в зв'язку з народженням дитини?

ЗАДАЧА 4

На вечірці Вам запропонували приєднатися до компанії та закурити цигарку з наркотиком. Вас переконують, що це дуже приємно, безпечно, що

залежність не виникає, це тільки один раз. Говорять, що ви протиставляєте себе колективу.

1. Які аргументи необхідно навести у відповідь?
2. Яку відповідальність несуть особи, що пропонують Вам наркотики?
3. Оцініть наслідки "однієї спроби"?
4. Перерахуйте злочини, пов'язані з наркотиками.

ЗАДАЧА 5

Один молодий хлопець, що вважає себе інтелігентною людиною, бо має два диплома про вищу гуманітарну освіту, зізнався, що збирається бити свою майбутню дружину. Не тому, що він схильний до садизму, а з виховною метою. Зрештою його батько теж іноді бив матір, а сім'я була міцна і дружня.

1. Як впливають стереотипи щодо домашнього насильства на окремих людей?
2. Яку відповідальність несуть чоловіки за відповідні дії в сім'ї?
3. Якою має бути стратегія, щодо подолання домашнього насильства?
4. Якою має бути поведінка жінки у цій ситуації?

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П.* (2007) Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод посібник. Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В. 140 с.
2. *Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С.* (2000) Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. К.: Фенікс. 896 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
4. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.* (2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
5. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., та ін.* (2003) Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. Кам'янець-Подільський: "Медобори". 304с.
6. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
7. *Ярошевська В.М.* (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.
8. *Ярошевська В.М. та ін.* (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К.: НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №11-12

Тема: ПОБУТОВИЙ ТРАВМАТИЗМ

Мета: закріпити й систематизувати знання студентів щодо правил дотримання заходів безпеки в побутовій сфері, сформувати у студентів вольові якості для дій при отриманні травм в побуті, при отруєнні і при отриманні опіків, розвиток логічного мислення студентів під час виконання самостійної роботи за темою практичного заняття.

Питання для контролю знань:

- 1) Назвіть основні причини травматизму.
- 2) Охарактеризуйте класифікації травматизму.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

1. Заслухати доповіді студентів на наступні теми:
 - ❖ Автомобільна травма.
 - ❖ Травматичні ураження органів зору.
 - ❖ Травматизм при заняттях фізичними вправами.
 - ❖ Дитячий травматизм, його профілактика.
 - ❖ Забруднення повітря виробничих приміщень. Нормування шкідливих речовин. Захист від шкідливих речовин на виробництві.
 - ❖ Шкільний травматизм, його профілактика.
 - ❖ Перша долікарська допомога при побутовому травматизмі.
2. Складіть правила запобігання травматизму.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Атаманчук П.С., Мендерецький В.В., Панчук О.П.* (2007) Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: Навчально-метод посібник. Кам'янець-Подільський: ВОП Сисин О.В. 140 с.
2. *Васильчук М.В., Медвідь М.В., Сачков Л.С.* (2000) Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. К.: Фенікс. 896 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
4. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.* (2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
5. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., та ін.* (2003) Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. Кам'янець-Подільський: "Медобори". 304с.

6. Царенко І.Л., Величко С.П. (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки - Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
7. Ярошевська В.М. (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.
8. Ярошевська В.М. та ін. (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К . : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №13-14

Тема: ХІМІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ

Мета: ознайомити студентів із класифікацією шкідливих хімічних факторів небезпеки; навчити студентів давати характеристики небезпечних хімічних факторів і пояснювати сутність дії на організм людини токсичних хімічних речовин; розвивати уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань.

Питання для контролю знань:

1. Як Ви розумієте поняття «хімічні фактори небезпеки»?
2. Дайте визначення поняттю «токсичність».
3. За токсичністю отруйні речовини поділяються на ...
4. За вибірковістю дії виділяють наступні отруйні речовини...
5. Залежно від практичного використання хімічні речовини класифікуються на ...
6. За характером дії хімічні речовини поділяються на ...
7. Назвіть шляхи проникнення отруйних речовин.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Заслухати доповіді на наступні теми:
 - ❖ «Отрутохімікати, що використовуються у сільському господарстві. Їх вплив на живі організми та навколишнє середовище»
 - ❖ «Промислові отрутиє джерелом небезпеки»
 - ❖ «Лікарські препарати, їх вплив на організм людини. Передозування лікарськими препаратами»
 - ❖ «Хімічні речовини побуту, які ми використовуємо як харчові добавки, засоби санітарії, особистої гігієни, косметичні засоби»
 - ❖ «Хімічна зброя. Наслідки застосування хімічної зброї»
 - ❖ «Мутагенні речовини, їх вплив на організм людини»
 - ❖ «Канцерогенні речовини, їх вплив на організм людини»
 - ❖ «Наркотичні речовини, їх вплив на організм людини»
 - ❖ «Задушливі речовини, їх вплив на організм людини»

- 2) Складіть алгоритм у випадку загрози виникнення хімічної небезпеки.
- 3) Складіть алгоритм дій у випадку раптового виникнення хімічної небезпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
2. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін. (2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
3. Царенко І.Л., Величко С.П. (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
4. Ярошевська В.М. (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.
5. Ярошевська В.М. та ін. (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К. : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №15

Тема: БІОЛОГІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ

Мета: ознайомити студентів із класифікацією шкідливих біологічних факторів небезпеки; навчити студентів давати характеристики небезпечних біологічних факторів і пояснювати сутність дії на організм людини біологічних речовин; розвивати уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань.

Питання для контролю знань:

1. За ступенем токсичності рослини поділяються на ...
2. Особливості дії мікроорганізмів на організм людини.
3. Шляхи потрапляння збудників інфекцій в організм людини.
4. Дайте визначення поняттю «патогенність»
5. Що є складовими компонентами епідеміологічного процесу.
6. Дайте визначення поняттю «карантин».
7. Дайте визначення поняттям «дезінфекція», «дезінсекція», «дератизація».

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Заслухати доповіді на наступні теми:

- ❖ «Біологічна безпека України»
 - ❖ «Отруйні тварини й рослини»
 - ❖ «Патогенні організми»
- 2) Обговорення рішення Ради Національної безпеки і оборони України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-09>

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Гайченко В. А., Коваль Г. М., Буравльов Є. П.* (2006) Основи безпеки життєдіяльності людини, Київ, 234с.
2. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Каравела; Львів «Новий світ - 2000», 128с..
4. *Зеркалов Д. В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Основа, 156с.
5. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.* (2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
6. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки - Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
7. *Ярошевська В.М.* (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.
8. *Ярошевська В.М. та ін.* (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К. : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №16

Тема: ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ НЕБЕЗПЕК

Мета: ознайомити студентів із психофізіологічними факторами небезпек; розвивати вміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Заслухати й обговорити доповіді на наступні теми:
 - ❖ «Максимальне споживання кисню як показник фізичної працездатності»
 - ❖ «Розумова діяльність людини, її наслідки»
 - ❖ «Психофізіологічні фактори потенційної небезпеки тимчасової дії»
 - ❖ «Фактори, які впливають на продуктивність праці»

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Гайченко В. А., Коваль Г. М., Буравльов Є. П.* (2006) Основи безпеки життєдіяльності людини, Київ, 234с.
2. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Каравела; Львів «Новий світ - 2000», 128с..
4. *Зеркалов Д. В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Основа, 156с.
5. *Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін.* (2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
6. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки - Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
7. *Ярошевська В.М.* (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.
8. *Ярошевська В.М. та ін.* (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К. : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №17-18

Тема: ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

Мета: ознайомити студентів із причинами пожеж, із електронебезпеками, їх наслідками та способами надання допомоги при даних небезпеках; розвивати вміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, розвинути вміння творчого мислення, виховувати любов до обраної професії.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Заслухати й обговорити доповіді студентів на наступні теми:
 - «Вражаючі фактори електричного струму»
 - «Засоби й методи захисту від ураження електричним струмом»
 - «Шкідливі фактори пожеж»
 - «Умови виникнення й припинення горіння»
 - «Вогнегасні речовини»
 - «Лісові пожежі, заходи боротьби з ними»
- 2) Розробіть алгоритм дій при ураженні електричним струмом
- 3) Розробіть алгоритм дій при пожежах

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гайченко В. А., Коваль Г. М., Буравльов Є. П. (2006) Основи безпеки життєдіяльності людини, Київ, 234с.
2. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Каравела; Львів «Новий світ - 2000», 128с..
4. Зеркалов Д. В. (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Основа, 156с.
5. Плахтій П.Д., Мендерецький В.В., Панчук О.П., Баран Г.М., Олійник О.І. та ін. (2006) Безпека життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. для підготовки майбутнього учителя. Кам.-Под. 144 с.
6. Царенко І.Л., Величко С.П. (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. - Вип. 60. - Серія: Пед науки - Кіровоград: КДПУ ім.. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
7. Ярошевська В.М. (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.
8. Ярошевська В.М. та ін. (2004) Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності. К . : НМЦ. 255 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №19-20

Тема: ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ І ЛІКВІДАЦІЯ ЇХ НАСЛІДКІВ

Мета: навчити студентів надавати першу допомогу населенню у надзвичайних ситуаціях, ознайомити із засобами ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, розвинути уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, розвинути уміння творчого мислення, виховувати любов до обраної професії.

Питання для контролю знань:

1. Назвіть причини виникнення надзвичайних ситуацій.
2. Як можна оцінити рівень небезпеки при надзвичайних ситуаціях.
3. Назвіть принципи й заходи захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

- 1) Проаналізувати Постанову кабінету Міністрів України від 14 березня 2018р. № 223 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF/print>

- 2) Проаналізувати Закон України «Про цивільну оборону України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/annot/2974-12>
- 3) Проаналізувати Постанову Кабінету Міністрів України про порядок класифікації надзвичайних ситуацій
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1099-98-%D0%BF>
- 4) Заслухати й обговорити доповіді студентів на наступні теми:
 - ❖ Право громадян України на захист свого життя і здоров'я при небезпеках різного характеру
 - ❖ Комплекс заходів для підтримання нормальних умов життя при надзвичайних ситуаціях
 - ❖ Аварійно-рятувальні й лікувально-евакуаційні заходи при надзвичайних заходах
 - ❖ Проведення ізоляційно-обмежувальних заходів в осередках біологічного зараження
 - ❖ Проведення спеціальної обробки населення

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Гайченко В. А., Коваль Г. М., Буравльов Є. П.* (2006) Основи безпеки життєдіяльності людини, Київ, 234с.
2. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Каравела; Львів «Новий світ - 2000», 128с..
4. *Зеркалов Д. В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Основа, 156с.
5. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
6. *Ярошевська В.М.* (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №21-22

Тема: ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ, СТУДЕНТІВ І МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Мета: поглибити знання студентів щодо культури безпеки життєдіяльності, ознайомити студентів із засобами формування культури безпеки життєдіяльності дошкільнят, молодших школярів, студентів і майбутніх учителів, розвинути уміння використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, розвинути уміння творчого мислення, виховувати любов до обраної професії.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

1) Розробити й представити пам'ятки для батьків учнів молодших класів на теми:

«Безпека дитини вдома»

«Безпека дитина на вулиці»

«Безпека дитини в школі»

2) Розробити й представити пам'ятки для школярів на теми:

«Правила безпечної поведінки при землетрусі»

«Правила безпечної поведінки вдома»

«Правила безпечної поведінки при пожежі»

«Правила безпечної поведінки при ураженні електричним струмом»

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Гайченко В. А., Коваль Г. М., Буравльов Є. П.* (2006) Основи безпеки життєдіяльності людини, Київ, 234с.
2. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2005) Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / За ред. Є.П.Желібо. 4-е вид. К.: Каравела. 344 с.
3. *Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Каравела; Львів «Новий світ - 2000», 128с..
4. *Зеркалов Д. В.* (2001) Безпека життєдіяльності. К.: Основа, 156с.
5. *Царенко І.Л., Величко С.П.* (2005) Лабораторний практикум з основ безпеки життєдіяльності у середній школі. Наук. зап. Вип. 60. Серія: Пед науки - Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Ч.2. С.145-152.
6. *Ярошевська В.М.* (2004) Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД "Професіонал". 560 с.

Шкала оцінювання: ECTS та розширена

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
		<i>Для екзамену, заліку, курсової роботи, практики</i>
90-100	A	ВІДМІННО
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ
75-79	C	ДОБРЕ
60-74	D	ЗАДОВІЛЬНО
50-59	E	ДОСТАТНЬО
35-49	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО З МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО СКЛАДАННЯ
1-34	F	НЕПРИЙНЯТНО З ОBOB'ЯЗКОВИМ ПОВТОРНИМ ВИВЧЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

А.С. Сулими

Методика навчання безпеки життєдіяльності : методичні рекомендації до проведення практичних занять для студентів ступеня вищої освіти бакалавр освітньої програми Середня освіта. Здоров'я людини спеціальності 014 Середня освіта (Здоров'я людини)

Формат 60x90/16. Папір друкарський.

Друк різнографічний.

Наклад 25 прим.

21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32

